

Nr 80.

*Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående
höjning av anslaget till statsmedicinska anstalten; given
Stockholms slott den 12 mars 1915.*

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att det i staten för statsmedicinska anstalten uppförda beloppet för beredning av animal vaccin och vissa andra ändamål må från och med år 1916 höjas från 13,440 kronor med 10,000 kronor till 23,440 kronor samt i följd härav det ordinarie anslaget till anstalten, nu 59,150 kronor, ökas till 69,150 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Oscar von Sydow.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
12 mars 1915.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet von Sydow anförde:

I statsverkspropositionen innevarande år har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition, som kunde komma att avlätas angående ny lagstiftning om skyddskoppypmpning, beräkna en höjning från och med år 1916 av det å ordinarie stat upptagna anslaget till statsmedicinska anstalten, 59,150 kronor, med 10,000 kronor eller till 69,150 kronor.

*Proposition
med lag om
skyddskopp-
ympning.*

Sedan Kungl. Maj:t förut denna dag beslutat i nådig proposition föreslå riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om skyddskoppypmpning, får jag härmed för Kungl. Maj:t anmäla frågan om nyssberörda ökning av anslaget till statsmedicinska anstalten.

I det betänkande den 27 maj 1913 av medicinalstyrelsen, jämte tillkallade sakkunniga, som ligger till grund för den föreslagna nya lagstiftningen om skyddskoppypmpning, har styrelsen, under avdelningen »beredning och kontroll av animalt ympämne», anført, bland annat, följande.

Beredning
och kontroll
av animalt
ympämne.

Animalt ympämne benämnde man förr blott den från s. k. originära eller primära kokoppor stammande, uteslutande, såsom man trodde, på nötkreatur fortplantade lymfa, som numera för det mesta fått namn av »cowpox». Jämte denna originära finnas emellertid två andra slag av lymfa, nämligen »variolavaccinen» och »retrovaccinen», vilka man erhåller genom att från människor på nötkreatur överföra lymfa från smittkopps- respektive ymppestler. Med animalt ympämne förstår man därför numera varje på nötkreatur odlad vaccin, oavsett vilken härkomst denna må hava. — — —

Idén att överföra lymfa på kor är mycket gammal och torde härstamma från början av 1800-talet. Redan så tidigt som år 1805 överförde nämligen italienaren *Troja* lymfa från människor till kor för att på detta sätt framkalla en regeneration eller, som det då hette, en purifikation av densamma. Planmässigt genomförde *Galbiati* i Neapel (år 1810) denna metod. Emellertid var det först år 1840, som hans lärjunge *Negri* införde den verkliga s. k. animala vaccinen, i det att han var den förste, som odlade lymfa från kalv till kalv. Den av *Troja* uppfunna metoden att regenerera den humaniserade lymfan genom att överföra densamma på kor vann emellertid ganska snart en vidsträckt spridning även utanför Italien. *Negri*s metod att tillvarata animalt ympämne bestod däri, att han på bukytan av kalvar anlade kopp-pustler, som han därefter utskar hela. Den ur dessa utpressade och avskrapade lymfan använde han sedan till inokulation på människor. Från Italien spridde sig den animala ympningsmetoden hastigt till andra länder och har sedan vunnit en alltmera ökad utbredning, så att den numera användes i hela världen. Till Sverige infördes metoden år 1884 av dåvarande förste stadsläkaren, sedermera generaldirektören *K. Linroth*, och den första kalympningen företogs samma år i Stockholm av honom och professor *C. Lindqvist*.

Efter att hava givit en redogörelse för, huru animalt ympämne numera beredes, anför medicinalstyrelsen, att ett ympämne, som är äldre än tre månader, i regel icke vidare kan användas, enär detsamma då för det mesta förlorat sin kraft, varefter styrelsen fortsätter:

Svårigheter vid ympämnets anskaffande och förvaring äro följande: Rätt lång tid — omkring 6 veckor — erfordras för beredande av användbart ympämne, och detta är hållbart endast under några få månader. Dessutom får man vara beredd på att då och då nödgas kassera ett parti lymfa, om t. ex. den kalv, från vilken den tagits, sjuknar eller vid obduktion befunnits lida av någon sjukdom. Det är alltså en rätt omständlig sak att städse kunna tillhandahålla fullgått ympämne i tillräcklig mängd. Skulle, såsom från några håll föreslagits, skyddskoppypmpning göras obligatorisk endast vid hotande eller inträffad smittkopps-epidemi, bleve följden den, att den hittills brukliga årliga ympningen av barn skulle betydligt avtaga och att det i stället vid inträffande fall av smittkoppor skulle uppstå en mycket stark efterfrågan efter ympämne. Staten såsom leverantör

av ympämne måste då ordna sig därefter och, då ju ett smittkoppsfall kan inträffa när som helst, städse hålla ett mycket stort lager av ympämne, betydligt större än vad som under nuvarande förhållanden erfordras. Att lita till hjälp från utlandet bör endast vid sällsynta undantagsfall ifrågakomma, ty att erhålla vaccin utifrån kan, även det, understundom möta svårigheter. Ett sammanträffande av smittkoppsepidemier både här och i utlandet skulle nämligen lätt kunna stänga nyssnämnda utväg eller åtminstone i hög grad försvåra densamma.

I sammanhang härmed erinrar styrelsen om, att under 1913 års epidemi i Stockholm svårigheter mötte att från utlandet erhålla duglig vaccin. Därefter yttrar styrelsen:

Kontroll av ympämne sker sålunda: Innan ympämnet utlämnas till allmänheten, måste det kontrolleras med hänsyn till sin styrka; denna kontroll utövas för närvarande av särskild, av medicinalstyrelsen utsedd läkare. I och för ympning av kalvar behöves stundom humaniserad lymfa, vilken för det närvarande erhålles från Allmänna barnhuset.

Det synes emellertid medicinalstyrelsen önskvärt, att en förbättring härutinnan bleve införd, så att vid statsmedicinska anstaltens bakteriologiska avdelning, som bereder ympämnet, en offentlig ympanstalt anordnades, vid vilken den animala lymfan kontrollerades, erforderlig humaniserad lymfa anskaffades och kostnadsfri skyddskoppypmpning utfördes. En sådan statens ympanstalt, under ledning av med skyddskoppypmpningen fullt förtrogen läkare, skulle säkert vara av stor betydelse för skyddskoppypmpningens rätta utövande i vårt land. Den har dessutom betydelse för utbildning av ympare.

1897 års
förslag om
en statsanstalt
för tillverk-
ning av
animal vaccin.

Redan det förslag angående skyddskoppypmpningens ordnande, som förelades 1897 års riksdag, upptog bestämmelser om, att animal vaccin skulle i mån av tillgång utlämnas kostnadsfritt åt förste provinsialläkare och med dem likställda stadsläkare ävensom åt vaccinatörer. I sammanhang härmed ifrågasattes upprättande av en statsanstalt för beredande av animal vaccin i sådan omfattning, att ungefär halva behovet av ympämne i landet kunde tillgodoses, medan däremot återstoden skulle fyllas genom humaniserad lymfa.

Riksdagen avstyrkte emellertid författningsförslaget, vadan någon ny lagstiftning i ämnet ej då kom till stånd. I sin skrivelse den 5 maj 1897, däri riksdagens beslut meddelades, anförde riksdagen emellertid, bland annat, att förslaget om upprättande av en anstalt för framställande av animal vaccin vore behjärtansvärt. De enda anmärkningar, som efter riksdagens mening kunde med fog framställas mot vaccinationssystemet, gällde nämligen användningen av humaniserad lymfa, enär det utrönt, att därigenom, om också endast i undantagsfall, smitta kunnat överföras till den vaccinerade. Då det ju borde vara för staten ytterst maktpåliggande, att densamma, när den påbjöde vaccination, därvid tillhandahölle absolut ofarlig lymfa, funne riksdagen varje sådant, om ock säll-

synt, fall innebära tillräcklig maning till en förbättring i nu anmärkta hänseende.

I anslutning till vad sålunda uttalats höjde också riksdagen år 1897 det förut med 7,700 kronor utgående anslaget till vaccinationens befrämjande med 2,800 kronor eller till 10,500 kronor, på det att Kungl. Maj:t måtte komma i tillfälle att låta bereda och tillhandahålla erforderlig mängd animal vaccin.

Ökning av vaccinationsanslaget för beredning av animal vaccin.

Med sålunda tillgängliga medel kunde dock någon anstalt för beredning av animal vaccin ej åstadkommas, utan blev, med Kungl. Maj:ts medgivande, den beviljade förhöjningen av nyssberörda anslag använd för att från den redan befintliga kalvympningsanstalten inköpa animal vaccin att tillhandahållas vederbörande vaccinatörer.

1903 års riksdag höjde ytterligare anslaget för vaccinationens befrämjande till 15,000 kronor, på det att en statsanstalt för tillverkning av animal vaccin måtte komma till stånd. En dylik anstalt blev också inrättad, och godkändes planen för densamma av Kungl. Maj:t den 22 september 1905.

Då härefter vid 1907 års riksdag förslag framlades om upprättande av en statsmedicinsk anstalt, ingick i planen för densamma, att statsanstalten för tillverkning av animal vaccin, vilken anstalt befann sig allenast i första stadiet av sin verksamhet, skulle uppgå i statsmedicinska anstalten.

Statsmedicinska anstalten.

I sammanhang med beslut om stat för sistnämnda anstalt beslöt också riksdagen år 1908 att nedsätta anslaget till vaccinationens befrämjande från 15,000 kronor till 7,700 kronor.

Efter nämnda tid har å statsmedicinska anstaltens bakteriologiska avdelning tillverkats animal vaccin; och är numera anstalten ensam tillverkare inom landet av sådan vaccin. Enligt vad medicinalstyrelsen i sitt ovannämnda betänkande den 27 maj 1913 meddelat, har anstalten hittills haft en inkomst för levererat ympämne av ungefär 12,000 kronor om året, vilka medel, med undantag av ungefär 20 %, som åtgått till omkostnader för försäljningen av ympämnet, använts till bestridande av utgifterna för anstaltens bakteriologiska avdelning.

I sitt omförmälda betänkande den 27 maj 1913 ifrågasätter medicinalstyrelsen dels att skyddskoppypning i allmänhet skall ske med animalt ympämne (vaccin), dock att, om svårighet skulle uppstå att anskaffa sådant ympämne eller förhållandena i övrigt skulle göra det

Tillhandahållande av animal vaccin.

lämpligt, läkare under vissa förutsättningar skall få ympa med humaniserat ympämne, *dels ock* att animalt ympämne, avsett för offentlig ympning, skall utlämnas kostnadsfritt från medicinalstyrelsens vaccinationskontor till hälsovårds- och kommunalnämnder, förste provinsialläkare och i tjänst anställda ympare, varemot animalt ympämne, avsett för enskild ympning, skall försäljas genom medicinalstyrelsens försorg.

Lagförslaget.

I det riksdagen förelagda förslaget till lag om skyddskoppympning innefattas (9 §) stadganden därom, att skyddskoppympning skall ske med animalt ympämne (animal vaccin), att, om emellertid vid något tillfälle animal vaccin i tillräcklig mängd icke står till buds, medicinalstyrelsen äger förordna, att ympning jämväl med humaniserat ympämne må äga rum, för vilken ympning dock vissa villkor och förutsättningar uppställts, samt att Kungl. Maj:t på framställning av medicinalstyrelsen äger förordna om tillhandahållande och försäljning av animal vaccin.

Rörande skälen för dessa stadganden hänvisas till propositionen i lagfrågan. I denna proposition har vidare framhållits, att det syntes önskvärt, att animal lymfa i den utsträckning, som medicinalstyrelsen ifrågasatt, kostnadsfritt tillhandahölls, varjämte uttalats, att även truppförband av olika slag borde tillerkännas sådan förmån. Lagförslaget innehåller nämligen ävenledes stadganden (3 §), att obligatorisk revaccination skall äga rum *dels* av dem, som börja fullgöra tjänstgöring på grund av fast anställning bland manskapet vid hären eller marinen, *dels ock* av värnpliktiga, som börja första tjänstgöring under fredstid för sin utbildning, samt, i den omfattning Kungl. Maj:t prövar nödigt, av värnpliktiga, som inkallas till tjänstgöring för rikets försvar. Härjämte kan enligt lagförslaget (4 §) vid inträffad eller hotande epidemi ympningsplikt påbjudas i den omfattning, som befinner sig erforderlig, varvid förutsetts, att beslut om sådan ympningsplikts åläggande jämväl skall kunna omfatta truppförband eller del därav eller station vid flottan eller flottavdelning.

Medicinalstyrelsen anför i sitt ovanberörda betänkande, att till följd av styrelsens förslag, att ympämne i större utsträckning än hittills skall tillhandahållas kostnadsfritt, det bleve nödvändigt att höja anslaget till statsmedicinska anstaltens bakteriologiska avdelning med förslagsvis 10,000 kronor årligen. Den inkomst, som kunde följa av försäljning av animalt ympämne för enskild ympning, ansåges endast kunna täcka kostnaderna för sådant ympämnes utdelning och den ökning i arbetet med beredande av ympämne, som kunde antagas bliva en följd av, att ympämne jämlikt medicinalstyrelsens förslag skulle i stor utsträckning utlämnas kostnadsfritt.

Det lagförslag rörande skyddskoppypningen, som framlagts, avser att ytterligare vidga användningen av animal vaccin. Kostnadsfritt tillhandahållande av sådan vaccin jämväl för härens och flottans behov kommer också att medföra ökade kostnader för vaccinen tillverkande och utlämnande. Departements-
chefen.

Vid sådana förhållanden torde det vara möjligt, att den ökning av anslaget till statsmedicinska anstalten, som medicinalstyrelsen nu ifrågasätter, skall befinnas alltför liten. Några säkrare beräkningar härinnan kunna emellertid icke anställas utan något års erfarenhet om förhållandena. Jag saknar därför anledning att föreslå någon ändring i den ökning av anslaget till nämnda anstalt, som medicinalstyrelsen äskat och varav behov uppenbarligen föreligger.

Slutligen vill jag framhålla, att, därest riksdagen skulle avvisa omförmälda lagförslag, behov av ifrågavarande anslagsökning till statsmedicinska anstalten ändock föreligger. Användandet av animal vaccin bör på allt sätt uppmuntras. Sådan vaccin är det enda rationella yppämnet, och även med nu gällande lagstiftning läser det bliva erforderligt att söka befordra den animala vaccinen vidsträckta användande genom att i avsevärd omfattning tillhandahålla sådan vaccin kostnadsfritt.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört, samt med erinran, att frågan om upprättande av en statens ympanstalt behandlas i den proposition angående anslag till skyddskoppypningens anordnande, som jag ärnar denna dag förelägga Kungl. Maj:t, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att det i staten för statsmedicinska anstalten uppförda beloppet för beredning av animal vaccin och vissa andra ändamål må från och med år 1916 höjas från 13,440 kronor med 10,000 kronor till 23,440 kronor samt i följd härav det ordinarie anslaget till anstalten, nu 59,150 kronor, ökas till 69,150 kronor.

Vad departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga medlemmar instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle nådig proposition till riksdagen avlätas av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Nils Ädelgren.